

POSTANOWIENIE

10 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 września 2024 r. w Warszawie
zażalenia Z. M.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 19 maja 2023 r., I ACa 668/21,

w sprawie z powództwa Z. M. i I. M.

przeciwko R. R.

o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli,

1. odrzuca zażalenie;

**2. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów
postępowania zażaleniowego.**

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 maja 2023 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie z powództwa Z. M. i I. M. przeciwko R. R. o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 30 marca 2021 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do dalszego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Wieliczce jako spór o prawo własności podlegający rozpoznaniu w postępowaniu I Ns 923/17.

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia wskazano, że przed Sądem Rejonowym w Wieliczce do sprawy I Ns 923/17 toczy się - aktualnie zawieszona na zasadzie

art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. - sprawa wszczęta jako sprawa o podział majątku wspólnego pomiędzy pozwanym a A. R. Nieruchomość stanowiąca działkę nr [...] została wskazana jako jeden ze składników majątkowych, który ma podlegać podziałowi. Nieruchomość ta została również objęta sporem w niniejszej sprawie. Wyjaśniono również, że powód jest uczestnikiem w postępowaniu I Ns 923/17 i pismem z 19 czerwca 2018 r. wniósł o przeniesienie w całości na jego rzecz działki nr [...], zgodnie z zobowiązaniem z umowy zlecenia powoływanej jako podstawa żądania pozwu w niniejszej sprawie. Powyższe stanowisko zostało potraktowane jako wniosek o zniesienie współwłasności nieruchomości stanowiącej działkę nr [...], gdyż zmierzało ono do zlikwidowania w ten sposób stosunku współwłasności tej nieruchomości powstałego pomiędzy powodem a pozwanym wskutek przeniesienia przez córkę powoda udziału w tej nieruchomości na powoda. W konsekwencji złożenia tego stanowiska i doręczenia pisma zawierającego to żądanie pozostałym uczestnikom sprawa I Ns 923/17 stała się sprawą o podział majątku wspólnego i zniesienie współwłasności.

Sąd drugiej instancji uznał, że rozpoznawany w niniejszej sprawie spór pomiędzy powodem a pozwanym o wykonanie mającego wynikać z umowy fidejucyjnego przeniesienia własności obowiązku złożenia przez pozwanego oświadczenia woli przeniesienia na powoda udziału we współwłasności nieruchomości składającej się z działki nr [...]. Postępowanie w sprawie I Ns 923/17 wszczęto 17 października 2017 r. a zgłoszenie w tej sprawie przez powoda żądania charakterystycznego dla zniesienia współwłasności nastąpiło pismem z 19 czerwca 2018 r. Natomiast zaskarżony w niniejszej sprawie wyrok wydano 30 marca 2021 r. Zatem nie zachodzi negatywna przesłanka przekazania niniejszej sprawy do sprawy o podział majątku wspólnego i zniesienie współwłasności przewidziana w art. 618 § 2 zd. 3 k.p.c. W konsekwencji zaskarżony wyrok należało uchylić i przekazać sprawę do dalszego rozpoznania w ramach sprawy I Ns 923/17 na podstawie art. 618 § 2 zd. 1 i 2 k.p.c.

Na powyższy wyrok powód wniósł zażalenie, zarzucając mu naruszenie: art. 386 § 4 w zw. z art. 618 § 1 i 2, art. 365 § 1 i 366, art. 378 § 1 zd. 1 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie pozwany wniósł o oddalenie zażalenia i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlega odrzuceniu.

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a więc w razie wydania na podstawie art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. orzeczenia kasatoryjnego.

Natomiast w świetle art. 618 § 2 k.p.c. z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach określonych w art. 618 § 1 k.p.c. jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Z kolei jeżeli postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, to wówczas przekazanie następuje tylko, w sytuacji gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności.

Niedopuszczalność wszczęcia odrębnego postępowania uregulowanego w art. 618 § 2 zd. 1 k.p.c. wynika ze swoistej zawisłości sporu. Należy wskazać, że wszczęcie sprawy o zniesienie współwłasności, w której kognicją sądu objęte są również spory w sprawach określonych w art. 618 § 1 k.p.c. oznacza w konsekwencji wszczęcie postępowania także w przedmiocie roszczeń wymienionych w art. 618 § 1 k.p.c.

Nie ulega wątpliwości, że art. 618 § 2 k.p.c. jest przepisem szczególnym w odniesieniu do art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Zgodnie z art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. sprawy, obejmujące roszczenia wymienione w art. 618 § 1 k.p.c., będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. W braku tej szczególnej regulacji pozwy w tych sprawach podlegałyby odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdyby do zawisłości sporu doszło najpierw w postępowaniu o zniesienie współwłasności (art. 192 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Jeżeli postępowanie

o zniesienie współwłasności zostałoby wszczęte jako drugie w kolejności, to wówczas sprawy dotyczące roszczeń z art. 618 § 1 k.p.c. podlegałyby umorzeniu na podstawie art. 355 k.p.c., skoro postępowanie w nich stałoby się niedopuszczalne.

Warto zaznaczyć, że art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. przewiduje jednak inne rozwiązanie, polegające na „przekazaniu sprawy do dalszego rozpoznania” sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. W takim przypadku nie chodzi o powtórzenie postępowania, jak w przypadku przekazania sprawy do ponownego rozpoznania orzeczeniem kasatoryjnym, ale o jej „dalsze rozpoznanie”, a więc kontynuowanie postępowania. Powyższe oznacza, że dotychczas podjęte czynności procesowe pozostają w mocy, a sąd, któremu sprawa została przekazana do dalszego rozpoznania, może wykorzystać materiał zgromadzony w postępowaniu w przekazanej sprawie.

Należy podzielić pogląd, że sąd drugiej instancji w razie stwierdzenia, że sąd pierwszej instancji nie przekazał sprawy należącej do kategorii spraw przewidzianych w art. 618 § 1 k.p.c. sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności, obowiązany jest uchylić z urzędu zaskarżone orzeczenie i przekazać sprawę na podstawie art. 618 § 1 k.p.c. sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności, chyba że postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku (art. 618 § 2 zd. 3 k.p.c.) i nie zachodzi podstawa do jego uchylenia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (zob. uchwała SN z 21 lipca 1970 r., III CZP 39/70, OSNCP 1971, nr 2, poz. 25). Stanowisko to zachowuje aktualność mimo istotnej zmiany systemu środków odwoławczych i zastąpienia rewizji apelacją (postanowienie SN z 22 lutego 2019 r., IV CZ 90/18).

W niniejszej sąd drugiej instancji uznał, że spór pomiędzy powodem a pozwanym o wykonanie mającego wynikać z umowy fiducjarnego przeniesienia własności obowiązku złożenia przez pozwanego oświadczenia woli przeniesienia na powoda udziału we współwłasności nieruchomości stanowi spór o prawo własności w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c. Skoro postępowanie o podział majątku i zniesienie współwłasności nadal się toczy, to rozpoznając apelację w niniejszej

sprawie, Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do dalszego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, przed którym toczy się postępowanie w sprawie o podział majątku i zniesienie współwłasności.

W ocenie Sądu Najwyższego w takiej sytuacji na orzeczenie sądu drugiej instancji zażalenie nie przysługuje. W tym zakresie należy wskazać, że instytucja zażalenia do Sądu Najwyższego podlega odrębnej od art. 394 k.p.c. regulacji, ograniczającej ją do wypadków enumeratywnie wymienionych w art. 394¹ § 1 i 1¹ k.p.c. W orzecznictwie wykładnia tego przepisu jest ścisła (postanowienia SN: z 12 października 2007 r., IV CZ 28/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 29; z 14 grudnia 2007 r., III CZ 61/07; z 15 lipca 2008 r., III UZ 3/08; z 7 października 2009 r., III UZ 3/09; z 20 stycznia 2010 r., II PZ 29/09; z 21 września 2010 r., III PO 4/10). Tym samym zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje wyłącznie na orzeczenie kasatoryjne, uchylające zaskarżony wyrok i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania. Natomiast brak jest podstaw do rozszerzenia możliwości zaskarżenia tym wyjątkowym środkiem także innego rodzaju rozstrzygnięcia - wydanego na podstawie art. 618 § 2 k.p.c. orzeczenia uchylającego zaskarżony wyrok i przekazującego sprawę do dalszego rozpoznania (zob. postanowienie SN z 30 czerwca 2022 r., III CZ 243/22).

W świetle powyższego należy stwierdzić, że art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. stanowi autonomiczną podstawę do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia uchylającego zaskarżony wyrok i przekazującego sprawę do dalszego rozpoznania, która jest odrębna od podstaw określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. W związku z tym zażalenie podlega odrzuceniu jako niedopuszczalne, gdyż przepisy prawa nie przewidują możliwości zaskarżenia w drodze zażalenia do Sądu Najwyższego orzeczenia uchylającego zaskarżony wyrok i przekazującego sprawę do dalszego rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. odrzucił zażalenie. W zakresie wniosku pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego brak było podstaw do jego uwzględnienia, skoro wnosił o oddalenie zażalenia, a nie o jego odrzucenie.

[D.R.]

[ms]